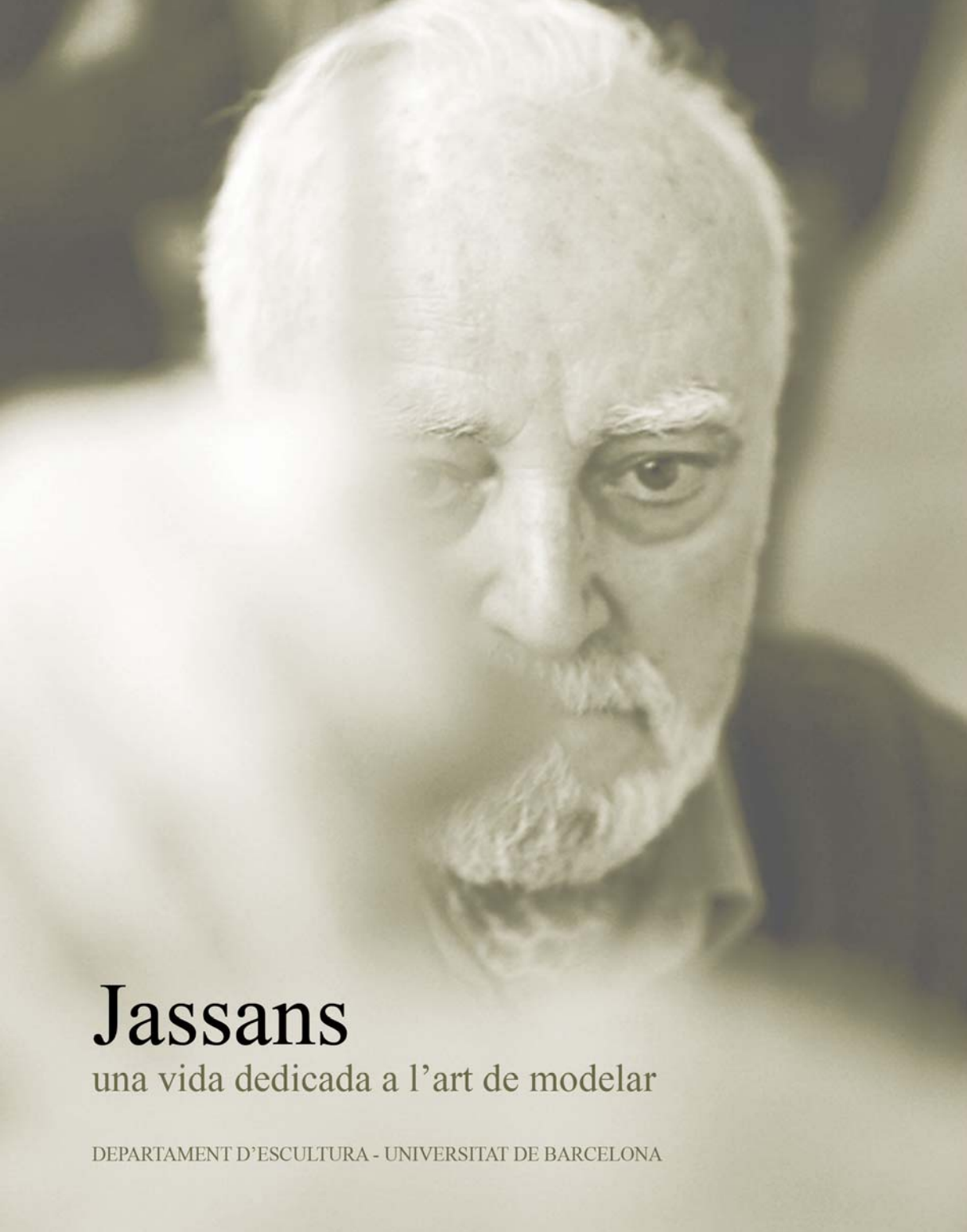

Jassans

una vida dedicada a l'art de modelar

DEPARTAMENT D'ESCLUTURA - UNIVERSITAT DE BARCELONA

JASSANS

**UNA VIDA DEDICADA
A L'ART DE MODELAR**

SUMARI

Presentació

Jaume Vallverdú.....	7
Carlos Velilla.....	9

Reflexions a l'entorn de la figura de Jassans

Non omnis moriar	
per Sergi Oliva.....	13
Jassans, el portador de forma	
per Jorge Egea.....	25
Retrat múltiple	
per Ramón Casanova.....	35
Josep Salvadó Jassans, en el record permanent	
per Francesc Crespo.....	39
J.S. Jassans, Maestro de la escultura. <i>In Memoriam</i>	
per Miguel Fuentes.....	45
El meu amic Josep S. Jassans	
per Francesc Miralles.....	51
Jassans i el seu territori	
per Antonio Salcedo.....	57
Jassans, la fidelitat a Grècia	
per Octavi Fullat.....	69
Josep Jassans, l'artista clàssic	
per Antoni Marí.....	77
A Josep S. Jassans	
per Francesc Fontbona.....	83

Escrits de Josep S. Jassans

Biografia sentimental	
per Isabel Saludes.....	89
Introducció als textos de J.S. Jassans	
per Sergi Oliva.....	93
Reflexions a l'entorn de la meva tasca escultòrica	
La idea de la forma.....	99
La forma artística.....	100
La forma escultòrica: el concepte.....	102
La forma en la figura humana.....	109
La percepció de la forma artística.....	112
L'ensenyament de les formes artístiques.....	115
Necessitat de la disciplina: <i>Morfologia</i>	
<i>del cos humà</i> en la creació escultòrica.....	117
La meva mediterraneïtat	119
Trilogia de la vida	123

«*Morim sols,*
s'ha dit en frase d'esfereïdora economia;
sí, sols,
però plens de tot allò
que hàgim reeixit a convertir,
de fora a dins, en possessió espiritual
i en substància de valor.
És així sols i plens que també vivim.
I que també ens hem de salvar.»

Carles Riba

Amb motiu del primer aniversari de la mort d'en Josep Salvadó Jassans, Jassans per a tots nosaltres, el Departament d'Escultura de la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona ha volgut retre-li un homenatge pòstum. I ho vol fer a la persona, molt especialment, però, al company, a l'amic i al mestre. Escultor de prestigi reconegut, en Jassans ha estat per a nosaltres un model a seguir, per la seva actitud, per la seva constància, i per la lleialtat als seus convenciments més profunds.

Fidel als seus principis, fonamentats en les arrels clàssiques de la Grècia antiga, sempre ha entès l'escultura com una qüestió purament abstracta. Així ho exposava i ho transmetia.

Artista d'una sensibilitat exquisida, estava dotat d'una habilitat única i inigualable, necessària d'altra banda per a abordar una obra com la que ell era capaç d'assolir. Rigor i autoexigència "sempre una mica més", eren característiques de la seva personalitat.

Conversador amable, defensor apassionat de les seves idees, amant de la terra i de la seva gent, en Jassans encarna l'artista i el docent alhora compromès amb un model estètic consolidat i estable, sobre les bases del qual va desenvolupar-se, de manera lenta i precisa, la seva evolució que té en la perfecció l'aspiració darrera.

Sovint reivindicava la importància de l'artista-docent dins la Universitat, argumentant que, sense la tasca de la creació, no existiria la literatura sobre l'art, que per a poder generar estudis sobre art, mitjançant les diverses disciplines del saber, cal primer que existeixi un creador capaç de fer possible l'obra d'art.

El llegat que la seva docència ha deixat al Departament d'Escultura, ha anat consolidant-se sòlidament mitjançant les signatures que fan referència al retrat escultòric, a la morfologia i al modelat de la figura humana, àmbits tots ells en què ha exercit el seu mestratge personal i incontestable.

Aquest llegat preciós, cal preservar-lo amb respecte, difondre'l acuradament entre els nostres estudiants, amb el convenciment que el seu missatge i la transmissió del seus valors restaran presents entre nosaltres.

Jaume R. Vallverdú
Director del Departament d'Escultura
Facultat de Belles Arts
Universitat de Barcelona

Amics i companys d'en Jassans en parlen amb coneixença i desenvolupen mitjançant els textos d'aquest llibre les seves vivències a través del contacte quotidià, tant en la seva vida pública com en la seva tasca professional. Jo tan sols puc aportar poca cosa més.

Tot i treballar a la mateixa Facultat durant més de trenta anys, he conegut poc en Jassans: hem parlat d'amics comuns, ens saludàvem per Sarrià, ja que vivíem ben a prop, a dues illes amb prou feines. El vaig visitar i fotografiar mentre treballava en la seva obra "Amaiolada" cap al final de 1980, en el seu taller del nostre barri; poc entràvem però en qüestions d'art sabedors potser que estàvem en llocs diferents i que cadascú respectava el món de l'altre. També en vaig saber a través de converses amb el seu germà Miquel, mentre el vaig tenir d'alumne.

La Facultat és plena d'espais artístics que es relacionen, es contrasten i moltes vegades es distancien, potser quan el professor no acaba de ser-ho i parla des d'un altre lloc diferent del que pensa, del que viu. Aquest no era el cas d'en Jassans, que sempre va defensar la seva manera d'entendre el món tant des de la seva docència més tècnica com des del seu treball al taller d'escultura.

Molts són els companys que se'ns n'han anat de la Facultat, bé físicament o simplement com a jubilats. Cadascú en el seu espai són puntals que se'n van i hi deixen uns altres que proven de seguir la seva ensenyança o simplement donen pas a noves maneres que també enriqueixen l'ensenyament de la Universitat.

En Jassans deixa deixebles que seguiran la seva ensenyança.

Carlos Velilla
Vicedegà de Cultura
Facultat de Belles Arts
Universitat de Barcelona

***Reflexions a l'entorn
de la figura de Jassans***

NON OMNIS MORIAR

Sergi Oliva
Professor del Departament d'Escultura
Universitat de Barcelona

Pero dime, ¿qué fue lo que el arte te trajo y significó para ti? -El vencimiento de la caducidad. Advertí que en este carnaval y esta danza de la muerte, que es la vida humana, quedaba y pervivía algo, a saber, las obras de arte.

Hermann Hesse
Narciso y Goldmundo

Recordar el Catedràtic Dr. Josep Salvadó i Jassans, conegut per tots a la Facultat de Belles Arts de Barcelona com Jassans, és fer venir a la memòria de manera inevitable i immediata tota una successió d'imatges i de consideracions de la meua etapa com a estudiant en aquest centre i més tard deixeble, company de feina i amic seu.

Això que relataré tot seguit no té una finalitat autobiogràfica, sinó que pretén exposar de la manera més concisa possible la singularitat docent d'en Jassans en l'entorn pedagògic d'aquest centre on vaig créixer com a alumne.

Quan hi vaig ingressar, volia ser, amb tot el meu convenciment, pintor, concretament pintor figuratiu. Però ai!, la vida no se sap mai per quins camins et portarà i quan un comença a aprendre mai no sap allò que es trobarà, ni cap on anirà.

Efectivament, el primer curs de carrera (devia ser el 1982), va ser l'any del meu descobriment del món de la tridimensió. Quina troballa! Tal va ser l'ànsia de fer escultura que se'm despertà, que tot allò que férem aquell curs em semblà insuficient.

Aquestes positives experiències envers l'escultura així com el decebedor aire enrarit que es respirava, respecte a la figuració, al Taller de l'Especialitat de Pintura, van fer que comencés a decantar-me pel món de l'escultura, i així, les tardes que podia, després de les classes de modelat del matí de segon i tercer, baixava al Taller d'Escultura a iniciar-me en la talla amb un petit bloc d'alabastre, per intentar apaivagar les meves ànsies d'escultura. Allà, a l'aula de modelat que encara hi ha en aquest Taller, va ser quan vaig conèixer per primera vegada l'existència d'en Jassans pels comentaris positius dels estudiants que anaven a retocar, també a les tardes, els treballs de modelat del natural que realitzaven amb ell al matí. La casualitat o el destí van fer que al mateix temps trobés a la biblioteca de la Facultat, quan encara era a l'edifici principal, un llibre sobre la seva obra publicat per l'editorial "La Gran Enciclopedia Vasca", dins de la col·lecció "Maestros actuales de la pintura y escultura catalanas". Em vaig quedar sincerament bocabadat. Les imatges d'aquelles escultures em van arribar al cor. No et podien deixar indiferent.

Aquelles escultures no eren fruit de mecanitzades i avorrides fórmules acadèmiques estereotipades. Eren creacions vives, intensament vives. Aquella manera, tan aparentment senzilla, com s'havia resolt amb una rotunditat perenne la complexitat del laberint que suposava per a mi el cos humà. Aquella naturalitat de formes nítides allunyades de tota artificialitat. Aquelles talles impecables en fusta a les quals només els mancava parlar, però no per mimètiques, sinó per la força de l'hàlit vital que desprenien...Tot plegat

em va fascinar. Va ser com una mena de revelació. Decidí que faria l'Especialitat d'Escultura i que el meu tutor de quart i cinquè curs seria aquest professor, si no hi tenia cap inconvenient per la seva part.

El primer dia de classe en Jassans es va presentar projectant-nos una selecció de diapositives de la seva obra, al mateix temps que ens parlava de tota una sèrie de qüestions relacionades amb allò que ell anomenava el *concepte escultòric*. Qüestions de les quals jo no havia sentit parlar fins en aquell moment i, per tant, ni m'havia plantejat. Si haig de ser sincer, aquell dia poca cosa vaig entendre de tots aquells raonaments. La meva ignorància va fer que, quan va pronunciar aquella frase del seu mestre, l'escultor Joan Rebull, que *l'escultura és un forat a l'espai*, a mi em fos senzillament inintel·ligible.

Fins aquell moment, la concepció limitada i pobra que jo m'havia fet sobre allò que suposava que era el modelat de la figura humana responia bàsicament a una mena de lluita frustrant per intentar representar tridimensionalment en fang el cos humà, de forma objectiva i mecànica. Però amb aquelles explicacions vaig començar a intuir que aquesta idea que jo m'havia fet del que era el modelat, resultat del meu desconeixement, no era gens encertada i que Jassans no ens ensenyaria només a modelar, en la seva accepció més manual del terme, sinó al mateix temps també a reflexionar i entendre les implicacions conceptuals que incloïen la metodologia d'aquest comportament pròpiament escultòric, no com una mera representació mimètica, sinó com un procés fluid d'expressió plàstica on el problema de la interpretació no radicava en l'ordre tècnic o material, sinó en aspectes d'índole creativa a partir d'un treball d'elucidació personal tangible, d'un treball intern per part del mateix alumne. O almenys així ho vaig viure jo.

D'aquí la gènesi per part d'en Jassans d'un sistema d'ensenyament on es conjugava sàviament la natura bipolar de l'escultura. A les seves classes es combinaven amb mesura totes aquelles qüestions relatives a la condició material de l'escultura (per dir-ho d'alguna manera, un ofici en el qual la sensibilitat és al seu servei), amb totes aquelles altres

qüestions relatives a la seva natura pròpiament immaterial com és, entre d'altres, el protagonisme de la intel·ligència al servei d'un concepte escultòric.

Un concepte escultòric amb una funció de definició i revaluació dels fonaments, de l'essència perenne i universal d'allò que és l'escultura, més enllà d'estils o tendències temporals. És per això que Jassans, des d'una òptica actual, regenera la consciència d'allò que és l'escultura clàssica.

Clàssica perquè ha sabut resistir aquest gran escultor que és el vertiginós assalt del pas del temps, que erosiona el món, les generacions i les modes. Clàssica perquè ha sabut penetrar allà on tots els homes vibren per igual, siguin de l'època que siguin, és a dir, el seu esperit. En definitiva, clàssica per universal.

Va ser com fer-nos anar a la recerca de les arrels d'aquest poderós arbre que és l'escultura figurativa, que a mesura que s'eleva al llarg dels temps es ramifica i adopta resultats diferents segons el tarannà de l'època, però que sempre sobreviu per més que les condicions externes li siguin adverses: brotant, florint i fructificant.

Fins aquell moment, modelar havia estat com fer-ho amb uns ulls velats. Jassans ens retornà la limpidesa a unes pupil·les obcecades. Ens ensenyà a mirar per veure amb claredat i nitidesa des d'una òptica genuïnament escultòrica. Va ser com obrir els ulls i gaudir d'un nou despertar. I això ho va aconseguir ensenyant-nos a mirar amb dos ulls d'un mateix rostre.

Per una banda, amb els raonaments conceptuals amb què es prodigava a classe, ens va obrir l'ull receptiu, l'especulatiu, aquell que pertany a una mirada reflexiva, que actua com una mena de mirall que reverbera, a partir de la reflexió, sobre el mateix comportament escultòric tot un seguit de principis conceptuals com a destil·lacions d'aquest comportament. És la mirada d'aquell "Narciso" de la novel·la de Hermann Hesse, abat d'un monestir, que s'aïlla i s'abstreu de les fluctuacions de la materialitat del món per propiciar aquesta mirada reflexiva, inici d'una

aventura espiritual: el coneixement de si mateix. Viatge d'etern retorn al centre, fonamental aquest com a referència orientadora. En el nostre cas, viatge al coneixement d'allò que representa l'eix, el tronc central d'aquest gran arbre que seria l'escultura figurativa.

Per altra banda, amb les seves explicacions pràctiques, ens va obrir l'ull actiu, l'operatiu, aquell que pertany a una mirada que corporifica en la matèria, sota l'aparença d'escultura, les intuïcions del pensament especulatiu. L'escultura com a pensament concret formulat materialment perquè allò que expressa no pugui morir, perpetuant-se així i resistint l'assalt del pas del temps. És la mirada d'aquell "Goldmundo", l'escultor, l'obrer manual que, submergint-se en l'evolució de les impures escòries del món sensorial, mudable i mortal de la matèria, la transmuta i eleva mitjançant l'actuació escultòrica a la categoria incorruptible d'obra d'art. Operació de catarsi alquímica on l'escultura de la figura humana actua com a gresol en el qual la matèria mor per poder ser purificada i espiritualitzada en un constant procés de sublimació. Volatilització de la matèria per anar a una fixació d'allò que hi ha de volàtil: el despertar de la vida de la forma secretament adormida sota el gruixut embolcall de l'aspecte exterior del món de les aparences. Despullament perquè puguin ser revelats els seus significats secrets, les seves essències transcendents. Expressió de l'esperit on les pures abstraccions de l'art puguin recordar amb intensitat la vida, i això sense trencar la seva versemblança orgànica, però al mateix temps sense caure en una trivial representació imitativa.

Especulació i acció, polaritats d'un mateix comportament escultòric. És així com Jassans ens va oferir unes eines per a fer-nos uns escultors íntegres. Ens va fer néixer la consciència d'allò que és veritablement l'escultura a partir d'una concepció com a mesura entre reflexions abstractes i accions concretes, anvers i revers d'una mateixa moneda. Aquesta va ser la seva clau de volta: la conciliació dels contraris, la ponderació de les polaritats de l'escultura. La mesura.

Jassans ens va oferir una mena de *fil d'Ariadna* per saber veure i no extraviar-nos en aquest laberint de meandres en què es pot convertir aquest viatge que és el modelat de la figura humana. Llarg pelegrinatge cap a l'interior dels misteris del modelat, per posteriorment exterioritzar-ho transmetent l'experiència viscuda en forma d'escultura. Misteris d'un ordre aparentment ocult però a la vista de tothom, tangible i visible a tots aquells iniciats en aquesta mirada que acarona i reflecteix l'essència, no sucumbint al món de les aparences. Viatge, per tant, no de fugida a mons forans o estrangers, sinó a l'interior del nostre comportament escultòric, per no sentir-nos precisament uns estrangers o desconeguts de nosaltres mateixos. Jassans ens va donar la brúixola amb la qual poder navegar i orientar-nos per un immens oceà de percepcions, així com la xarxa amb què poder-hi pescar. Va fer que aquell llibre tancat que era el cos humà, s'obris i es deixés llegir de forma amena, desvetllant el missatge immanent a aquesta corporeïtat orgànica gràcies a la conversió d'una mirada autènticament escultòrica.

Per això, ell no pretenia educar-nos en una mirada analítica que esquartera, separa i aïlla les parts com a mitjà de comprensió. Una mirada on l'observador és aliè a allò observat. En lloc d'aquest procedir pròpiament racional i mecanicista, ell s'estimava més una mirada que cerqués la síntesi i la interrelació com a més idònies i apropiades per a tot acte creatiu, en tant que aquesta manera d'actuar no implicava la destrucció del misteri amb la seva dissecció. La seva forma de procedir era pròpia d'una formació que anhela ser autènticament universitària, universal (en la seva accepció etimològica primigènia de *unus + vertere*), és a dir, de tornar a la U, a la Unitat. Aquesta concepció provenia de la consideració de la unitat orgànica interpretada, el cos humà, com un Tot expressiu, com un microcosmos viu i harmoniós, i no com una suma de fragments. Peculiar manera de mirar que cerca una mena d'abraçada serena amb aquesta totalitat, per fer possible el renaixement de la veritat interior adormida i callada, on la veu de l'escultura la reanima i construeix tota una arquitectura sonora.

Arquitectura basada en la construcció d'un paral·lelisme, això és, d'un joc d'analogies i isomorfismes que van

més enllà de l'observació superficial i epidèrmica de la realitat natural, on el cos humà era entès de manera conseqüent com un tot formal d'una notable riquesa d'interrelacions entre si i d'aquestes amb l'espai. Per això, no li interessava el coneixement científic del cos, propi d'un pensament causal, sinó el coneixement de la Forma Viva, en majúscules. En el fons una manera peculiar de pensament analògic, com propi i alhora específic del món de l'art i la creació.

Una concepció de l'escultura com una harmonització fructífera a nivell cognoscitiu entre el progressiu procés d'apropiació de les formes entrevistes per la intel·ligència sota unes directrius capitals assenyalades per la intuïció, per fer reviure a l'escultura l'experiència emotiva al·lògica despertada a l'ànima del creador, sense desnaturalitzar per això les formes que ho evoquen. Autèntic procedir creatiu amb què la noble conjunció empírica de l'aliança de la mà amb l'esperit s'allunya de les extraviacions de l'intel·lectualisme, per incorporar sensualment allò que de fet és abstracte i alhora inefable. Actuació on la intel·ligència és entesa com un art d'unir allò aparentment dispers. Veure amb l'ull que sent, sentir amb la mà que veu.

Peculiar mirada directa-intuïtiva, amb la qual no es persegueix la descomposició racional d'aquest misteri amb el raonament (una de les possibles formes d'aproximació a la realitat però no l'única) sinó combregar amb aquest misteri. Una mena d'abandó, a fi de poder obrir-se a la vida i reformular-ho tot a través de l'art. Pèrdua de la dicotomia subjecte-objecte. Fusió de tots dos, per entendre que és un procedir més profitós i enriquidor tant per a les entranyes de qui ho gesta com de qui ho contempla posteriorment. Procedir on s'eviten els jocs mentals d'ordre racional que mediatitzen la percepció d'allò observat. On s'observa amb atenció però sense intenció, per propiciar l'evidència. Atansament al món sense cap visió preconcebuda, sense presumir res, sense apriorismes. En definitiva, deixar net el mirall perquè aquest pugui reflectir amb limpidesa la totalitat. Un autèntic saber veure.

Així, el modelat de la figura humana se'ns oferia no com un problema a resoldre lluitant, sinó com un misteri a

experimentar fluidament. La veritat no era un objectiu on arribar, sinó una mena d'estat mental. Així ets, així veus. Viatge lent, del que sap que no sap, on allò més important no era la destinació, sinó l'actitud contemplativa amb què es feia. Un gaudir dels paisatges per on es transitava, retenint amb fruïció el que tenen d'efímer en forma d'escultura.

El seu afany va ser obrir les nostres ments i mirades: conrear-les, per fer possible el culte dels misteris. La seva tasca consistí a culturitzar-nos per entendre que les escultures no són flors que broten en les prades de l'existència humana espontàniament, sinó que provenen de minúscules, lleugeres, volàtils i gairebé immaterials llavors que són dutes pels vents de l'ancestral saviesa de la natura i del món al llarg dels temps i dels espais fins allà on allò que contenen en el seu interior sintonitza amb un lloc, una època o un individu, propiciatoris per al seu arrelament. A en Jassans arrelà la llavor de l'escultura clàssica per compartir sintonia amb la cosmovisió que l'acompanya.

I conscient de la responsabilitat que això implicava, va preservar i perseverar perquè aquesta llavor contenidora d'uns valors intemporals en potència, pogués tornar a germinar. Per això conreà la terra de forma idònia, la terra dels seus alumnes, perquè generacions futures poguessin gaudir del seu fruit i produir una nova regeneració de l'escultura clàssica.

Així, la veritable matèria que, com a docent, treballà Jassans, l'autèntica obra d'art que modelà, foren els seus alumnes. La seva tasca de valor incalculable va ser educar l'home-escultor cap a la seva autèntica formació. Ell ens ensenyà a no cessar d'esculpir la nostra pròpia estàtua. Treball aquest d'un veritable mestre.

Ja per concloure, més enllà d'aquest homenatge passatger, voldria assenyalar finalment que Jassans viurà al nostre costat i continuarà vivint mentre l'ànima humana sigui capaç d'emocionar-se i fruir amb gratitud del goig que genera la contemplació dels seus dibuixos i escultures. Mentre l'home romanguí humà, mentre sigui possible la comunió dels esperits, les seves creacions, creacions d'un

esperit poderós, podran projectar-se cap al futur com un estel d'espurnes daurades, d'àuries luminiscències d'una Heliòpolis que ens guïï a tots nosaltres.

Passarà aquest temps fugaç que és la nostra estada pel món. Passarà aquesta ombra d'un somni breu que és la nostra existència. Reprendrem el viatge de retorn a l'Orient Etern. Però l'art autèntic, l'empremta de l'art viu, restarà i persistirà. Com deia el poeta Horaci (*Odes*, III 30.6): *non omnis moriar*, no moriré del tot.